

Den Haag

ADVIEZEN – Welstands- en Monumentencommissie 1

Gemeente Den Haag, 22 maart 2023

Locatie:

Spui C01.09

Aanwezig:

Marc Reniers	Voorzitter
Alexander Pols	Lid
Franz Ziegler	Lid
Joris Molenaar	Lid
Philomene van der Vliet	Lid
Wijnand Galema	Lid

Secretaris:

Sander van der Ven

A. HAMERSTUKKEN

De commissie is akkoord gegaan met de adviezen uit de ter plekke voorgelegde hamerstukkenlijst(en):

Hamerstukkenlijst A voor vaststelling op 22 maart 2023

B. INGEKOMEN BOUWPLANNEN

De commissie heeft over onderstaande plannen geadviseerd. De adviezen zijn ter plekke vastgesteld.

1 Andries Bickerweg 1A

Wcie 20230322/202223153

Bouwen/Cultuurhistorie (beginselaanvraag): het plaatsen van een tentoonstellingsruimte voor kunstobjecten in de tuin van de voormalige Berlagekerk Andries Bickerweg 1A.

Niet akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

De commissie ondersteunt het voornemen de groene ruimte rondom de Berlagekerk in de museale bestemming die (een groot deel van) de voormalige kerk krijgt toe te betrekken. Maar het toevoegen van een formele tuinrichting en een paviljoen aan de achterzijde van de kerk, in de strook tussen het kerkgebouw en de naastliggende ambassade, beoordeelt de commissie als een aantasting. Van zowel de Berlagekerk, als de setting van de kerk, als het beschermde stadsgezicht waarin de kerk staat.

De kerk heeft een formele en formeel aangelegde voorzijde aan de Andries Bickerweg. Waar nu de terrassen en het paviljoen zijn getekend, is de achterzijde. In zowel de architectuur als in het omringende groen is sprake van een duidelijk onderscheid. Twee verschillende werelden. Dat onderscheid verdwijnt met dit beginselplan. Het formaliseren van de groenstrook tussen de kerk en de ambassade past niet bij het gebouw en niet bij de groenaanleg.

Daarnaast verstoort het bebouwen en verstenen van de groenstrook de bebouwingsstructuur. Dit deel van het beschermd stadsgezicht Zorgvliet wordt gekenmerkt door en gewaardeerd om de "villabebouwing in een weids landschapspark". Met dit beginselplan verschiet het stukje landschap aan de achterzijde van de kerk van karakter. Het paviljoen zet de open ruimte (verder) dicht en met de formele tuinrichting verdwijnt de landschappelijke uitstraling.

De groenstrook achter de kerk is voor dit voorstel ongeschikt. De strook is te krap en het landschappelijk karakter moet behouden blijven, zowel voor de Berlagekerk als voor het beschermd stadsgezicht.

2 Andries Bickerweg 1A

Wcie 20230322/202223153

Monument (beginselaanvraag): het plaatsen van een tentoonstellingsruimte voor kunstobjecten in de tuin van de voormalige Berlagekerk Andries Bickerweg 1A.

Niet akkoord

De commissie ondersteunt het voornemen de groene ruimte rondom de Berlagekerk in de museale bestemming die (een groot deel van) de voormalige kerk krijgt toe te betrekken. Maar het toevoegen van een formele tuininrichting en een paviljoen aan de achterzijde van de kerk, in de strook tussen het kerkgebouw en de naastliggende ambassade, beoordeelt de commissie als een aantasting. Van zowel het monument, als van de setting van het monument.

De kerk heeft een formele en formeel aangelegde voorzijde aan de Andries Bickerweg. Waar nu de terrassen en het paviljoen zijn getekend, is de achterzijde. In zowel de architectuur als in het omringende groen is sprake van een duidelijk onderscheid. Twee verschillende werelden. Dat onderscheid verdwijnt met dit beginselplan. Het formaliseren van de groenstrook tussen de kerk en de ambassade past niet bij het gebouw en niet bij de groenaanleg.

Daarnaast verstoort het bebouwen en verstenen van de groenstrook de bebouwingsstructuur. Met dit beginselplan verschiet het stukje landschap aan de achterzijde van de kerk van karakter. Het paviljoen zet de open ruimte (verder) dicht en met de formele tuininrichting verdwijnt de landschappelijke uitstraling.

De groenstrook achter de kerk is voor dit voorstel ongeschikt. De strook is te krap en het landschappelijk karakter moet behouden blijven.

3 Binnenhof 1

Wcie 20230322/202313664

Cultuurhistorie: het tijdelijk verlagen van het maaiveld bij de hoofdboort van de Stadhouderspoort, het plaatsen van bijbehorende voorzieningen en het uitvoeren van funderingsversterking Binnenhof 1 (Renovatie Binnenhof).

Akkoord

Het bouwplan is beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

De commissie adviseert positief over het voorstel het maaiveld van het middendeel van de Stadhouderspoort tijdelijk te verlagen om de doorrijhoogte te vergroten. Ook een deel van het aansluitende terrein wordt verlaagd. De manier waarop deze tijdelijke verlaging wordt gerealiseerd – de bouwtechnische aanpak en de beschermingsmaatregelen – zorgt ervoor dat het beeld van de poort na de bouwwerkzaamheden geheel hersteld kan worden. Op de beschermde waarden van dit deel van het stadsgezicht Centrum heeft de verlaging geen blijvende gevolgen.

4 Binnenhof 1

Wcie 20230322/202313664

Monument: het tijdelijk verlagen van het maaiveld bij de hoofdpoort van de Stadhouderspoort, het plaatsen van bijbehorende voorzieningen en het uitvoeren van funderingsversterking Binnenhof 1 (Renovatie Binnenhof).

Akkoord

De commissie adviseert positief over het voorstel het maaiveld van het middendeel van de Stadhouderspoort tijdelijk te verlagen om de doorrijhoogte te vergroten. De manier waarop deze tijdelijke verlaging wordt gerealiseerd – de bouwtechnische aanpak en de beschermingsmaatregelen – zorgt ervoor dat van blijvende negatieve gevolgen voor het monument geen sprake is. Toegevoegde elementen kunnen na de bouwwerkzaamheden zonder schade worden verwijderd en tijdelijk weggenomen elementen keren terug.

Een klein deel van de bestaande fundering wordt verwijderd of aangepast. Omdat dit deel door bijvoorbeeld kabels en leiding al fors is gewijzigd, beoordeelt de commissie de verwijdering/aanpassing in het grotere geheel als acceptabel.

5 George Maduroplein 1

Wcie 20230322/202218398

Bouwen/Cultuurhistorie: het aanleggen van een Ecowal in het uitbreidingsgebied van Madurodam George Maduroplein 1 en het kappen van 273 bomen.

Niet akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

De impact van de terreinafscheiding op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van dit deel van het beschermd stadsgezicht Van Stolkpark/Scheveningse Bosjes is bijzonder groot. Er snijdt een nieuw, oneigenlijk element door het duinlandschap. Dit element is de optelling van de ontgraving ten behoeve van de uitbreiding van Madurodam, de grondkering en de wand daarboven. De commissie adviseert alles te doen om de impact te verzachten.

De commissie adviseert de hoogte van de wand boven op de grondkering te optimaliseren door de hoogte te variëren. De keuze de wand over de volle lengte 5 meter hoog te maken, zorgt aan beide zijden van de wand voor hoogtes die nooit goed in te passen zijn in deze landschappelijk en cultuurhistorisch zeer waardevolle omgeving. Waar mogelijk zou de wand verlaagd moeten worden om de terreinafscheiding een minder hard en minder defensief te doen ogen.

Het groen voor de inpassing van de terreinafscheiding is zorgvuldig gekozen. De structuur en de plantensoorten passen goed in deze omgeving. Ook de eis om de daken van de nieuwbouw van Madurodam van een volwaardig groen landschap te voorzien – een hightech oplossing die specialistische kennis vraagt – zal bijdragen.

Cruciaal is het ogenschijnlijk doorlopen van het duinlandschap, gezien vanuit de Scheveningse Bosjes. Het voorgestelde gebiedseigen groen draagt daaraan bij, net als een hoogwaardig landschap op de daken van de nieuwbouw van Madurodam. Een te hoge wand en een uniforme hoogte van die wand frustreren een doorlopend landschappelijk beeld.

6 Rooseboomstraat 10

Wcie 20230322/202217715

Bouwen: het bouwen van een integraal kindcentrum met basisschool, kinderdagverblijf en gymzaal ter plaatse van het gedeeltelijk te slopen de school Rooseboomstraat 10.

Akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota.

Op 30 november 2022 heeft de commissie positief geadviseerd over de hoofdopzet en de architectuur, die zowel binnen het voorzieningencuster als naast de bijzondere woonbebouwing voor een geslaagde inpassing van het nieuwe schoolgebouw zorgen. De toen negatief beoordeelde onderdelen van de uitwerking – de hoofdentree, de dakrand en de bijgebouwen – zijn aangepast.

De commissie is enthousiast over het terugkeren van de betonnen afdekker als dakrand. Zowel binnen de gevel, waarin betonbanden zijn toegepast, als in de omgeving is een betonnen dakrand de geëigende oplossing.

Ook over de terugkeer van de uitkraging boven de hoofdentree op de hoek Rooseboomstraat/Carel Reinierszkade is de commissie enthousiast. Samen met het geïntroduceerde lage muurtje dat de hellingbaan en de trap kadert, ontstaat een duidelijke entreepartij. De verbijzondering die goed past bij de functie van het gebouw, op deze hoek en in de omgeving. De entreepartij structureert het schoolgebouw en structureert de buitenruimte.

Het doorzetten van het verticale metselwerk van het muurtje als plint van het gebouw werkt goed.

Van de bijgebouwen zijn de positie en de vormgeving gewijzigd. De trafo aan de Loudonstraat is nu opgenomen in een gemetseld volume dat aansluit bij de architectuur van de school. De bergingen zijn op het binnenterrein geclusterd en strakker/neutraler vormgegeven. De berging haaks op de gevel aan de Rooseboomstraat is voorzien van een gemestelde omkadering en wordt zo een vanzelfsprekend onderdeel van de school en de buitenruimte.

De commissie juicht de inspanning het gevelkunstwerk dat door Hubert Hierck werd ontworpen voor de inmiddels gesloopte school op de hoek Tarwekamp/Gerstkamp te hergebruiken toe. Bevestigen aan de kopgevel aan de Loudonstraat betekent dat het kunstwerk wordt hergebruikt dicht bij de oorspronkelijke locatie, aan een gevel met dezelfde oriëntatie en aan een gevel met vergelijkbaar metselwerk. Dit doet het kunstwerk recht en is een mooie toevoeging aan het nieuwe schoolgebouw.

7 Spui 3, Grote Marktstraat 48 en Spuistraat 63

Wcie 20230322/202218300

Bouwen/Cultuurhistorie: het veranderen van de winkels Spui 3, Grote Marktstraat 48 en Spuistraat 63 tot onderwijs-, kantoor- en overige gebruiksfuncties, het maken van vides, het plaatsen van liften en trappen, het gedeeltelijk vervangen van de kozijnen en het vergroten door het maken van nieuwbouw aan de Spuistraat.

Niet akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota, aan het Beeldkwaliteitsplan Spuistraat en Vlammingstraat en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

De commissie constateert opnieuw dat de nieuwe invulling van de beganegrondgevels van de twee beschermde monumenten aan het Spui en de Spuistraat (beschermd vanwege de voorgevel resp. de gevel aan de Spuistraat) beperkt is uitgewerkt. Voor een beschermd monument te beperkt. Enkel een kozijnprofiel en een plintbekleding doen de bestaande gevels geen recht. De gevels vragen een hoogwaardig en specifiek ontwerp dat reageert op de gevels en zorgt voor een samenhangend, vanzelfsprekend geheel.

De commissie blijft enthousiast over de nieuwe functie in dit voormalige warenhuiscomplex en enthousiast over de (hoofd)entree aan het Spui. Deze entree had grandeur en kan opnieuw allure krijgen met nieuwe 'etalages' en een terug liggende tourniquet. Hiervoor moet de nieuwe invulling integraal ontworpen worden. Dit betekent rekening houden met de nog aanwezige oorspronkelijke onderdelen en zich verhouden tot de oorspronkelijke functie van de entree als overgangszone van buiten naar binnen. Daarnaast is een integrale uitwerking – profielen, materialen, kleur – belangrijk. Al deze punten zijn nog niet voldoende geadresseerd en opgelost. De commissie vraagt in het bijzonder aandacht voor de hoogte van de entreeruimte, de hoogte van de tourniquet, de samenstelling en samenhang van de nieuwe pui, de natuurstenen plint, de vloer en (op termijn) de naamsaanduiding. De invulling van de linker gevelopening, de fietsentree, is niet uitgewerkt.

Voor de gevel aan de Spuistraat geldt hetzelfde. Hier is de nieuwe invulling minder een overgangszone, maar ook hier vraagt de commissie een integraal ontwerp voor de nieuwe invulling en de inpassing daarvan in de bestaande gevel. Een ook hier is de vloer tussen de bestrating en de pui belangrijk.

De commissie maakt bezwaar tegen de aanpassing van de bovenste verdieping aan het Spui. Een veel voorkomend onderdeel van prominente vooroorlogse warenhuis- en kantoorgebouwen in Den Haag is een hoogteaccent. Een verbijzondering van de gevel die afsteekt tegen de lucht. De voorgestelde uitbreiding van de bovenste verdieping, naar voren en omhoog, leidt ertoe dat het hoogteaccent van de historische Spuigevel niet langer tegen de lucht afsteekt, maar een gebouwde achtergrond krijgt.

De commissie spreekt haar waardering uit voor de aangepaste linker zijgevel van het bouwdeel aan het Spui. De combinatie van oorspronkelijke (vernieuwde) bovenlichten en herkenbaar nieuwe gevelopeningen daaronder werkt goed.

8 Spui 3, Grote Marktstraat 48 en Spuistraat 63

Wcie 20230322/202218300

Monument: het veranderen van de winkels Spui 3, Grote Marktstraat 48 en Spuistraat 63 tot onderwijs-, kantoor- en overige gebruiksfuncties, het maken van vides, het plaatsen van liften en trappen, het gedeeltelijk vervangen van de kozijnen en het vergroten door het maken van nieuwbouw aan de Spuistraat.

Niet akkoord

De commissie constateert opnieuw dat de nieuwe invulling van de beganegrondgevels van de twee monumenten beperkt is uitgewerkt. Voor een beschermd monument te beperkt. Enkel een kozijnprofiel en een plintbekleding doen de bestaande gevels geen recht. De gevels vragen een hoogwaardig en specifiek ontwerp dat reageert op de gevels en zorgt voor een samenhangend, vanzelfsprekend geheel.

De commissie blijft enthousiast over de nieuwe functie in dit voormalige warenhuiscomplex en enthousiast over de (hoofd)entree aan het Spui. Deze entree had grandeur en kan opnieuw allure krijgen met nieuwe 'etalages' en een terug liggende tourniquet. Hiervoor moet de nieuwe invulling integraal ontworpen worden. Dit betekent rekening houden met de nog aanwezige oorspronkelijke onderdelen en zich verhouden tot de oorspronkelijke functie van de entree als overgangszone van buiten naar binnen. Daarnaast is een integrale uitwerking – profielen, materialen, kleur – belangrijk. Al deze punten zijn nog niet voldoende geadresseerd en opgelost. De commissie vraagt in het bijzonder aandacht voor de hoogte van de entreeruimte, de hoogte van de tourniquet, de samenstelling en samenhang van de nieuwe pui, de natuurstenen plint, de vloer en (op termijn) de naamsaanduiding. De invulling van de linker gevelopening, de fietsentree, is niet uitgewerkt.

Voor de gevel aan de Spuistraat geldt hetzelfde. Hier is de nieuwe invulling minder een overgangszone, maar ook hier vraagt de commissie een integraal ontwerp voor de nieuwe invulling en de inpassing daarvan in de bestaande gevel. Een ook hier is de vloer tussen de bestrating en de pui belangrijk.

De commissie maakt bezwaar tegen de aanpassing van de bovenste verdieping aan het Spui. Een veel voorkomend onderdeel van prominente vooroorlogse warenhuis- en kantoorgebouwen in Den Haag is een hoogteaccent. Een verbijzondering van de gevel die afsteekt tegen de lucht. De voorgestelde uitbreiding van de bovenste verdieping, naar voren en omhoog, leidt ertoe dat het hoogteaccent van de historische Spuigevel niet langer tegen de lucht afsteekt, maar een gebouwde achtergrond krijgt. Dit beoordeelt de commissie als een aantasting van de beschermde gevel.

9 Spuiplein 150

Wcie 20230322/202221358

Bouwen: het veranderen en vergroten van het expeditiehof met stadsbalkon tussen het onderwijs- en cultuurcomplex Spuiplein 150 (Amare) en woontoren Bolero alsmede het realiseren van 2 traforuimtes en het plaatsen van een trap van het maaiveld naar het stadsbalkon aan de zijde van de Schedeldoekshaven (fase 1B).

De boordeling van dit bouwplan is uitgesteld.

10 Stadhouderslaan 37

Wcie 20230322/202312033

Bouwen/Cultuurhistorie (beginselaanvraag): het veranderen en vergroten van het museum Museon Stadhouderslaan 37 en het veranderen en vergroten van het naastgelegen Omniversum President Kennedylaan 5 door het realiseren van een verbindingsgang tussen beide gebouwen.

Akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

De commissie adviseert positief over de hoofdopzet van de verbinding tussen het Museon en het Omniversum. De aansluiting op de twee gebouwen, de relatie met het gebouw en de tuin van Berlage en de inpassing in de omgeving overtuigen.

De verbinding wordt een vanzelfsprekend onderdeel van de serre-achtige verkeersruimten die tegen de hoofdvolumes van het Museon en het Omniversum liggen. Subtiel herkenbaar als nieuwe toevoeging door een eigen pui-indeling en subtiel los van het Museongebouw door een glasstrook in het dak ter plaatse van de aansluiting. De verbinding doet mee in de orthogonale structuur van de verkeersruimten en verwijst zo naar de pergola en de zgn. trans van de Stadhouderslaan naar de entree van het museum van Berlage. Belangrijk voor de uitwerking naar bouwplan is een precieze detaillering die aansluit op de bestaande verkeersruimten en een precieze detaillering van de aansluitingen op de bestaande bebouwing.

De commissie is blij met de landschappelijke inpassing van de nieuwe verbinding en van de aandacht voor inpassing van de museumgebouwen rondom. Zij benoemt aandachtspunten voor de verdere uitwerking en bespreekt die uitwerking graag integraal, met de architect van de verbinding en de landschapsarchitect.

- Een verschil tussen de tuin tegen de nieuwe verbinding en de monumentale Berlagetuin is mogelijk, kan goed werken, maar het contrast moet niet te groot worden;
- De voorruimte aan de Stadhouderslaan met de wolkenvijver functioneert nu als onderdeel van de openbare ruimte. Het toevoegen van groen met een museale functie is mogelijk, maar 'privatiseren' van de voorruimte moet voorkomen worden. Is een "voedselbos" de juiste invulling van deze plek?

- Ook aan de zijde van de President Kennedylaan is een museale invulling van de voorruimte interessant – het verdwijnen van de parkeerplaatsen is een grote verbetering – maar moet de ruimte stedelijk/openbaar blijven.

11 Stadhouderslaan 37

Wcie 20230322/202312033

Monument (beginselaanvraag): het veranderen en vergroten van het museum Museon Stadhouderslaan 37 en het veranderen en vergroten van het naastgelegen Omniversum President Kennedylaan 5 door het realiseren van een verbindingsgang tussen beide gebouwen.

Akkoord

De commissie adviseert positief over de verbindingsgang tussen het Museon en het Omniversum in relatie tot het als complex beschermde museum van Berlage. Op de monumentale tuin en bebouwing heeft de verbindingsgang geen negatieve invloed. De verbinding wordt een vanzelfsprekend onderdeel van de serre-achtige verkeersruimten die tegen de hoofdvolumes van het Museon en het Omniversum liggen.

De commissie vraagt aandacht voor de inrichting van de ruimte tussen de tuin van Berlage en het Museon/Omniversum-gebouw. Een verschil tussen beide tuinen is mogelijk, kan goed werken, maar het contrast moet niet te groot worden.

Marc Reniers

Voorzitter Welstands- en Monumentencommissie